

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
5 oktober 2021

Ons kenmerk
PZH-2021-786424791
DOS-2017-0005412

Bijlagen
3

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Analyse IPCC AR6-rapport over klimaatverandering
en de impact voor Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Afgelopen augustus heeft het Intergovernmental Panel on Climate Change van de Verenigde Naties (IPCC) haar zesde rapport (AR6; <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>) gepubliceerd. Dit nieuwe rapport leidde afgelopen augustus tot veel aandacht in de media en een hernieuwd gevoel van urgentie dat de consequenties van de klimaatveranderingen niet onderschat moeten worden. Dit gevoel van urgentie werd mede gevoed door divers klimaat-gerelateerd natuurgeweld in de afgelopen zomermaanden: de overstromingen in Limburg, België en Duitsland; de bijna onbeheersbare bosbranden in Zuid-Europa; extreem hoge temperaturen in Noordelijke landen als Canada en Siberië en verwoestend orkaangeweld in New Orleans.

Bijgaande analyse – die ik u ter kennisname toestuur – bevat een feitelijke samenvatting van het IPCC-rapport en geeft aan op welke voor Zuid-Holland relevante punten het rapport nieuwe kennis bevat ten opzichte van de eerdere informatie waarop het huidige Zuid-Hollandse beleid is gebaseerd. Dit leidt tevens tot een aantal inzichten met betrekking tot ons huidige klimaat- en klimaatadaptatie-beleid.

Dat menselijk handelen een relevante impact heeft op de klimaatverandering staat vast. Waren eerdere IPCC-rapporten nog voorzichtig over deze relatie, dit rapport maakt duidelijk dat de impact van het menselijk handelen maar ook de snelheid waarmee de veranderingen optreden groter zijn dan eerder gedacht. Hiermee neemt de urgentie van het aanpakken van de opgave toe. De kosten en risico's van klimaatschade nemen toe naarmate wij langer wachten, maar ook de maatregelen om die schade voorkomen zelf (zowel voor klimaatadaptatie als -mitigatie) worden duurder. Ook zijn de maatschappelijke impact en effecten desastreuzer als we langer wachten met ingrijpen. Dat noopt ons tot doorpakken, vanuit onze inzet voor het Klimaatakkoord en de stijgende maatschappelijke kosten, maar ook om een nieuwe economie met een duurzame toekomst op te bouwen en zo onze afhankelijkheid van klimaat-belastende industrie af te bouwen. Daarmee geven wij tevens gehoor aan de oproep van VN Topman Guterres om onze afhankelijkheid van fossiele belangen te verminderen.

De belangrijkste nieuwe inzichten voor Zuid-Holland op een rij:

Het IPCC brengt elke 5 of 6 jaar een nieuw rapport uit. Het laatste IPCC-rapport (AR5) en de daarop gebaseerde KNMI-klimaatscenario's voor Nederland, dateren van 2014. Ook de provinciale klimaatadaptatiestrategie Weerkrachtig Zuid-Holland (2018) en de sinds die tijd gerealiseerde producten, instrumenten en beleid, zijn gebaseerd op die laatste inzichten.

De belangrijkste voor Zuid-Holland relevante afwijkingen uit het nieuwe AR6-rapport t.o.v. de inzichten van '14 zijn:

1. **Kans op extreme hitte:** deze lijkt nu beduidend hoger dan eerder werd gedacht. Voor de drie beschouwde extremen (hittegolven, hevige neerslag en droogte) is het signaal in onze regio (West-Europa) het sterkst voor hittegolven. Deze zijn met een grote mate van zekerheid toegenomen, de werkelijkheid achterhaalt de modellen.
2. **Kans op extreme neerslag:** de inzichten over (sterk) toenemende kans op extreme neerslag blijven onverminderd urgent, maar zijn niet wezenlijk anders dan in '14. Mogelijk is er sprake van een tragere beweging in buiencomplexen waardoor er wel meer neerslag in één gebied kan vallen (voorbeeld 13-14 juli Duitsland, België, Limburg).
3. **Droogte:** onzekerheden en daarmee de bandbreedte in de scenario's was groot en blijft dat. Zeer recent onderzoek van het KNMI laat zien dat bij sterke opwarming (3 graden) een droogte zoals in 2018 sterk in intensiteit toeneemt. Bij beperkte opwarming is dit effect veel geringer. Een sterke toename in omvang van het gebied waar droogte heerst leidt tot een sterke afname van de rivierafvoeren in het Rijn-Maasstroomgebied. Binnen het Zoetwateronderdeel van het Deltaprogramma is hier aandacht voor.
4. **Zeespiegelstijging:** de range qua te verwachten zeespiegelstijging is altijd groot geweest in de IPCC-rapporten. De ondergrens van de te verwachten stijging is in dit rapport echter opnieuw opgeschoven naar boven. Waar het derde rapport nog een ondergrens had van 9 cm, is de ondergrens inmiddels opgeschoven richting 50 cm in het laagste emissiescenario (2100). De lange termijn bovengrens (dus bij het hoogste emissiescenario) valt - conform een eerder rapport van Deltares - veel hoger uit. Voor 2100 gaat het dan om ruim 1,5 meter, op echt lange termijn om meters zeespiegelstijging. Vooral dit hoogste emissie-scenario laat het belang zien van een beperking van de opwarming (Parijsdoelstelling). Zuid-Holland krijgt dus vrijwel zeker te maken met een stijgende zeespiegel welke op termijn uitkomt boven wat het huidige systeem aan kan. Op lange termijn heeft dit consequenties voor waterveiligheid, verzilting, grondwater.

In de bijgevoegde analyse worden deze bevindingen nader toegelicht.

Belangrijkste conclusies voor ons beleid:

Succes wereldwijde klimaataanpak zeer bepalend voor toekomstig Zuid-Holland

Klimaatverandering is urgent voor Zuid-Holland. Dat laat het IPCC-rapport opnieuw zien. Als we er wereldwijd niet in slagen de opwarming te beperken, zijn de maatschappelijke kosten voor Zuid-Holland, alleen al door een nog grotere waterveiligheidsopgave (zeespiegelstijging), groot. Daarom zetten wij ons met de programma's Energietransitie, Circulaire Economie en Bodemdaling in voor verdere CO₂ reductie in Zuid-Holland en een kleinere footprint. Maar ook in een veranderend klimaat willen wij dat onze inwoners gezond en veilig kunnen wonen, werken, ondernemen en recreëren. De consequenties van een sterkere zeespiegelstijging op langere termijn en tot welke (ruimtelijke) keuzes dat op langere termijn moet leiden, worden geadresseerd in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging als onderdeel van het nationale Deltaprogramma. Via ons eigen programma 'Weerkrachtig Zuid-Holland' hebben wij ook aandacht voor de overige consequenties.

Meer aandacht voor hitte in de gebouwde omgeving nodig

Hoewel al wel benoemd in onze klimaatadaptatiestrategie (2018) en in de Provinciale Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie (2021) zijn m.n. de nieuwe inzichten rond extreme hitte opvallend. In beleid, uitvoering en beschikbaarheid van middelen vraagt dit om extra urgentie, zowel bij gemeenten en provincie als bij het Rijk. Voor het dichtbebouwde Zuid-Holland leidt de toenemende hitte vooral tot een 'koelingsopgave' in de bebouwde omgeving: het toevoegen van meer groen in de openbare ruimte en op/aan gebouwen, het gebruik van hitte-werende bouwmaterialen, aanbrengen van zon- en warmtewerende voorzieningen aan de buitenkant van gebouwen en het toepassen van duurzame ventilatiemethoden en koelingsbronnen. Met het Convenant Klimaatadaptatief Bouwen, het ondertekenen van de OSKA-intentieverklaring voor koeling van gebouwen, het binnenkort opstarten van een nieuwe Groene Cirkel Groene Gezonde Stad en het ondersteunen van innovatie-ontwikkeling op o.a. het Hitteplein van The Green Village (TU-Delft) hebben wij hier als provincie al aandacht voor.

Aandacht voor de koelingsopgave in de energietransitie

Op het thema hitte zien wij ook een sterke link met de energietransitie: ondanks het nemen van maatregelen die de omgeving verkoelen (schaduw, bomen, groen), voorzien wij een sterke stijging van het energiegebruik voor (mobiele) airconditioners tijdens warme zomers. Het gebruik van deze airconditioners heeft bovendien ook nog een onwenselijk extra opwarmend effect voor hun directe omgeving. In het kader van de energietransitie krijgt het koelingsvraagstuk en het benutten van duurzame koudebronnen dan ook steeds meer aandacht.

Maatschappelijke kosten voor aanpassing onvermijdelijk; beschikbare extra middelen beperkt

Op basis van het IPCC wordt opnieuw duidelijk dat hogere maatschappelijke kosten om ons aan te passen aan klimaatverandering onvermijdelijk zullen zijn. Ook op de schaal van Zuid-Holland is dat aan de orde. Dat leidt ook tot zorg of de daarvoor benodigde uitvoeringsbudgetten wel beschikbaar zijn bij de verschillende overheidslagen. Zowel bij ons zelf als provincie, maar ook bij gemeenten is de beschikbare financiële ruimte voor dit soort grote opgaven beperkt.

Op rijksniveau zijn in de begroting 2022 de reeds eerder door het kabinet aangekondigde extra middelen voor zoet water, zijnde 100 miljoen euro voor de periode 2022-2027, opgenomen in het Deltafonds. In de aanbiedingsbrief bij het Deltaprogramma constateert de Deltacommissaris dat extra middelen nodig zijn voor het wegwerken van achterstanden voor beheer en onderhoud (800 miljoen, periode 2022-2025) en vanaf 2026 jaarlijks 100 miljoen euro structureel om het Deltaprogramma goed uit te voeren. Besluitvorming hierover zal pas plaatsvinden na de vorming van een nieuw kabinet. De binnen het Deltafonds bestaande Impulsregeling voor rijksbijdragen klimaatadaptatie is zeer beperkt in omvang, loopt in 2023 af en is alleen gericht op het voorkomen van water-gerelateerde maatregelen. Andersoortige maatregelen - die nodig zijn om onze bebouwde omgeving weerbaar te maken tegen hitte (hittewering bij bouwen, benutten van duurzame koudebronnen, meer groen etc.) - kunnen hier wettelijk gezien niet uit worden gefinancierd.

Gezamenlijke regio's in actie voor klimaatadaptief bouwen

De aandacht voor het versnellen van de woningbouwopgave is groot. De levensduurverwachting van de gebouwde omgeving die we nú gaan creëren strekt zich echter uit tot ver voorbij de horizon van de klimaatadaptatie-doelstelling van 2050 die nu in o.a. het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie wordt gehanteerd. Nieuwbouw krijgt dus vrijwel zeker te maken met de lange-termijn impact van de klimaatontwikkelingen die door het IPCC worden geschetst. Met onze bouwpartners hebben wij in het Convenant Klimaatadaptief Bouwen de ambities vastgelegd en instrumentarium ontwikkeld om ook voor de langere termijn klimaatrobuuste nieuwbouw en gebiedsontwikkeling mogelijk te maken en te voorkomen dat deze al op korte termijn dure aanpassingen nodig hebben. In de Metropoolregio Amsterdam, Provincie Utrecht en Provincie Overijssel zijn vergelijkbare processen gaande.

In het realiseren van deze ambitie, lopen de regio's tegen een aantal gedeelde belemmeringen en aandachtspunten aan die verdere opschaling naar een landelijke ambitie en toepassing vertragen. Waaronder de financiering van meerkosten van klimaatadaptieve aanpassingen voor vastgoed (vooral op het gebied van hittebestrijding), het organiseren van doorzettingskracht en landelijk level-playingfield, het organiseren van capaciteit en expertise bij gemeenten en het meenemen van een langere tijdshorizon dan 2050 bij investeringsbeslissingen.

Tezamen met deze andere regio's – gezamenlijk goed voor ongeveer 70% van de woningbouwopgave in Nederland – hebben wij in een brief plus 'one-pager' aan de woordvoerders in de Tweede Kamer en aan departementen Binnenlandse Zaken en I&W aandacht gevraagd voor het wegnemen van deze belemmeringen en aandachtspunten. En daarmee het Rijk oproepen om samen met ons als samenwerkende regio's klimaatadaptief bouwen te versnellen. Een afschrift van deze brief met 'one-pager' vindt u ter kennisname in de bijlagen.

Ruimte en middelen reserveren voor de langetermijn zeespiegelstijging

Ten gevolge van de sterke zeespiegelstijging krijgt Nederland – en zeker het laaggelegen Zuid-Holland – op de lange termijn vrijwel zeker te maken met ingrijpende maatregelen en ruimtelijke keuzes. Binnen het Kennisprogramma Zeespiegelstijging van het Deltaprogramma wordt onderzoek gedaan naar diverse scenario's voor een zeespiegelstijging van 2m of meer. Gezien de grote onzekerheden in de scenario's op langere termijn, is de kosteneffectiviteit van grote

ruimtelijke investeringen op dit moment lastig te beoordelen. Maar het lijkt wel verstandig om bij nieuwe ontwikkelingen zowel financieel als fysiek (boven en ondergronds) ruimte te reserveren voor toekomstige maatregelen om de gevolgen van de ongunstigste scenario's op te kunnen vangen als die zich voordoen, zonder nú al tot grote investeringen te hoeven over te gaan. Wij zijn voornemens om – samen met de Zuid-Hollandse waterschappen – nader onderzoek te doen waar en hoe dit voor Zuid-Holland het beste vorm kan krijgen.

Tevens onderzoeken we met een aantal partners de ontwikkeling van de Zuid-Hollandse kust, met name het deel tussen Hoek van Holland en Scheveningen. De recente beleidsevaluatie Zandmotor en de kaders van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging worden daarin meegenomen.

Ook nemen we de gevolgen van de zeespiegelstijging mee voor de toenemende verzilting van de ondergrond. De verzilting zal in toenemende mate onze zorgplicht voor beschikbaarheid van drinkwaterbronnen in gevaar brengen¹, met name in de aangewezen en nieuw aan te wijzen grondwaterbeschermingsgebieden, Aanvullende Strategische Voorraad gebieden (ASV-gebieden) en zoekgebieden voor drinkwaterbronnen. Deze gebieden staan reeds onder druk door de toenemende spanning tussen drinkwaterbelang en (zoek)gebied voor ondergrondse duurzame bodemenergiesystemen.

Hoe nu verder

De bevindingen van het IPCC vormen de basis voor internationale klimaatafspraken (Parijs 2015; eind oktober vindt de COP26 plaats in Glasgow) en voor nieuwe, bijgestelde klimaatscenario's voor Nederland door het KNMI (Klimaat signaal21 met duiding IPCC-rapport en actuele inzichten verschijnt in oktober 2021, nieuwe klimaatscenario's in 2023). Uiteraard blijven wij deze ontwikkelingen volgen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

--

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Analyse IPCC-AR6 ten behoeve van Zuid-Holland
- One-pager gezamenlijke regio's "Samen verder versnellen naar klimaatrobuuste gebouwde omgeving"
- Brief gezamenlijke regio's "Klimaatadaptatie en de gebouwde omgeving - samenwerking Rijk en samenwerkende regio's"

¹ Artikel 2 van de drinkwaterwet ('Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften door bestuursorganen geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang').